МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА,
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Теоретико-методологічні проблеми психології

для підготовки фахівців на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю С4 Психологія

РОЗРОБНИК:
кандидат психологічних наук,
доцент
_____ **Юлія ШАРАПОВА**

Розглянуто та затверджено
на засіданні кафедри
«01» вересня 2026 року,
протокол № 8

Узгоджено з гарантом
освітньої програми _____ **Тетяна ДАНИЛЬЧЕНКО**

Обсяг: 3 кредити ECTS.

Чернігів – 2026

Анотація курсу

У курсі «Теоретико-методологічні проблеми сучасної психології» розкриваються проблеми методології психології як самостійної галузі наукового знання, сутність та зміст основних категорій психології.

Даний курс повинен вміщувати фундаментальні наукові знання, спроможні формувати світоглядні установки суб'єктів навчання з актуальних проблем сучасної психології. Як теоретична основа курсу виступають фундаментальні загальнопсихологічні дисципліни. Курс є вибірковим та носить інтегрально-прикладний характер.

Теоретико-методологічні проблеми психології тісно пов'язаний з такими дисциплінами як загальна, соціальна, вікова, диференціальна психологія та прикладними сферами психології психотерапія та психокорекція.

Метою викладання навчальної дисципліни "Теоретико-методологічні проблеми психології" є: теоретичне та практичне вивчення закономірностей розвитку психологічної науки, її загальної теорії, загальні принципи системного підходу в психології, а також базові категорії, принципи та проблеми психології в історичному контексті та сьогоденні. Курс спрямований на забезпечення методологічної та теоретичної грамотності студентів-магістрів, що відображається у розумінні ними специфіки методології науки та психологічній практики, її цілей та функцій.

Завдання дисципліни полягають у тому, щоб:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з основними етапами становлення та методологічними закономірностями розвитку психологічної думки,
- розкрити зміст і сутність фундаментальних психологічних категорій (свідомість, діяльність, особистість, несвідоме тощо) та провідних методологічних принципів (детермінізму, розвитку, єдності свідомості та діяльності),
- вивчити загальні принципи та методологічний інструментарій системного підходу для аналізу складних психологічних явищ, їх структурно-функціональної організації та динаміки як у теорії, так і в практичних дослідженнях,
- формувати навички критичного аналізу методологічних криз, етичних та екологічних проблем сучасної психологічної науки, а також здатність застосовувати теоретичні знання для експертизи науково-дослідних проєктів.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні**.**
ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК 8. Здатність розробляти та управляти проектами.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
СК 2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
СК 3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
СК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
СК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Результати навчання:

ПР 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних

джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
ПР 7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
ПР 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
ПР 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
ПР 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
ПР 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план (денна форма навчання)

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Сучасний підхід до визначення категоріального апарату психології	11	2	2	-	7
2	Наукова парадигма в психології	15	2	2	2	9
3	Основні методологічні підходи в психології	12	2	2	-	8
4	Історичні передумови і логіка розвитку психології	12	-	2	2	8
5	Внутрішні і зовнішні причини кризового розвитку психології	10	2	-	-	8
6	Методологічній «поворот» в сучасній психології	15	2	2	2	9
7	Закони та проблеми в психології	15	2	2	2	9
Всього годин за курсом		**90**	**12**	**12**	**8**	**58**

Тематичний план (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Сучасний підхід до визначення категоріального апарату психології	11	2	-	-	9
2	Наукова парадигма в психології	15	-	2	-	13

3	Основні методологічні підходи в психології	12	2	-	-	10
4	Історичні передумови і логіка розвитку психології	12	-	2	-	10
5	Внутрішні і зовнішні причини кризового розвитку психології	10	-	-	-	10
6	Методологічній «поворот» в сучасній психології	15	-	-	2	13
7	Закони та проблеми в психології	15	-	-	-	15
Всього годин за курсом		**90**	**4**	**4**	**2**	**80**

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРІВ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Плани семінарських занять

Тема 1. Сучасний підхід до визначення категоріального апарату психології

План:

1. Базисні категорії психології.

2. Метапсихологічні категорії психології.

3. Основні категорії психології:

- відображення у психології:рівні;форми;регуляція дій, діяльності;
- свідомість як ідеальна форма відображення;
- категорія діяльності у психології :визначення, ознаки;структура;
- категорія спілкування у психології: визначення, форми, функції, структура;
- категорія особистості у психології: розкриття суті (на основі співвідношення понять “індивід”, “особистість”, “індивідуальність”, “суб’єкт і об’єкт” впливів, врахування системної детермінації розвитку особистості);
- структура особистості за А.Г.Ковальовим, К.К.Платоновим.

Теми для реферативних доповідей:

«Проблема змісту базових категорій психології»

«Дослідження категорії «Я» в українській психології»

Контрольні запитання:

1. Охарактеризуйте принцип відкритості категоріального апарату в психології.
2. Назвіть категоріальний лад сучасної психології за Б.Ф. Ломовим.
3. Які основні категорії сучасної психології виділяє М.Г. Ярошевський?
4. Навести характеристику категоріального ладу сучасної психології за В.А. Роменцем.
5. Охарактеризуйте системи психології за Н. Смітом – як втілення провідного локусу причинності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософськопсихологічні студії* / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.
3. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
4. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.
5. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
6. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату).: навач.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.
7. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.; іл.
8. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
9. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
10. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Тема 2: Наукова парадигма в психології

План:

1. Поняття наукової парадигми.

2. Типологія парадигм і моделі світоустрою, що їм відповідають.

3. Природничо-наукова і соціально-культурна парадигми.

4. Природничо-наукова і гуманітарна парадигми.

5. Тенденція просування наукової психології від природничо- наукової орієнтації до гуманітарної.

Теми для реферативних доповідей:

«Становлення вчинкової парадигми В.А. Роменця та її вплив на українську психологічну науку»

«Психологічні парадигми: між наукою і практикою»

Контрольні запитання :

1. Визначити поняття наукової парадигми.

2. Наведіть типологію парадигм і моделі світоустрою, що їм відповідають.

3.Охарактеризуйте природничо-наукову і соціально-культурну парадигми (В.А. Барабанщиков).

4. Визначити позитивістську і гуманістичну парадигми (А.В. Юркевич).

5.Проаналізуйте зміст і сутність природничо-наукової і герменевтичної парадигм (Л. Гараи, М. Кечке).

6. Охарактеризувати природничо-наукову і гуманітарну парадигми (О.І. Єфремова).

7.Проаналізувати тенденцію просування наукової психології від природничо-наукової орієнтації до гуманітарної.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.

2. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
3. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.
4. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
5. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
6. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.
7. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
8. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
9. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату).: навач.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.

Тема 3: Основні методологічні підходи в психології

План:

1. Поняття методології.

2. Методологія науки. Наукова парадигма. Теорія як складова наукового пізнання.

3. Методологія психології:

- особистісний методологічний підхід у психології;
- віковий методологічний підхід у психології;
- індивідуальний методологічний підхід у психології;
- діяльнісний методологічний підхід у психологі;
- системний методологічний підхід у психології.

Теми для реферативних доповідей:

«Проблема визначення предмету психології»

«Основні напрямки наукових досліджень теоретико-методологічних проблем психологічної науки в Україні»

Контрольні запитання :

1.Розкрити сутність методологічного підходу у психології.

2. Проаналізуйте співвідношення принципу та підходу у психології.

3. Охарактеризуйте основні методологічні підходи у психології.

4. Розкрити сутність особистісного підходу в психології.

5.Визначити складові особистісного підходу як методологічного інструменту.

6.Проаналізуйте основні тенденції представленості особистісного підходу.

7. Охарактеризувати індивідуальний підхід як складову особистісного підходу.

8.Визначити віковий підхід як складову особистісного підходу.

9. Охарактеризуйте діяльнісний підхід у психології.

10.Розкрийте сутність системного підходу у психології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософськопсихологічні студії / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень із психології: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
3. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.

4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
6. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.: іл.
7. дож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.: іл.
8. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
9. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату).: навач.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.
10. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
11. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
12. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Тема 4: Історичні передумови і логіка розвитку психології

План

1. Психологія стародавнього світу.

2. Психофізичний дуалізм.

3. Експериментальна психологія і класичні школи в боротьбі за цілісне вивчення психіки:

- асоціативна психологія;
- структуралізм і гештальтизм;
- функціональна психологія;
- біхевіоризм;
- психологічний енергетизм;
- психологія діяльності.

4. Шляхи подолання розриву академічної (теоретичної) та емпіричної (практичної) психології: культурноісторичний, психотехнічний і моделюючий, у т. ч. системно-миследіяльнісний підходи.

Теми для реферативних доповідей:

«Історіогенез і методологічні засади постнекласичної психологічної науки»

«Особливості психології стародавнього світу»

Контрольні запитання :

1. В чому полягає різниця між матеріалістичним поглядом на психіку та ідеалістичним?
2. На які етапи можна умовно поділити розвиток психологічної думки?
3. Перечислить відомі вам течії психологічної думки.
4. Поясніть логіку розвитку психологічної науки як науки про душу до науки про психічне.
5. Назвіть характерні риси розвитку української психологічної думки.
6. Проаналізувати культурно-історичні і внутрішньонаукові (ідейно-концептуальні) детермінанти розвитку психології

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.

2. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
3. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.
4. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
5. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.
6. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
7. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.

Тема 5: Внутрішні і зовнішні причини кризового розвитку психології

План:

1. Криза в психології та її форми.
2. Ознаки методологічної кризи психології
3. Предмет психології : необхідність «нового погляду»

Теми для реферативних доповідей:

«Історичний зміст психологічної кризи за Л. Виготським»
«Вплив «відкритої кризи» у формуванні історико-психологічного знання»

Контрольні запитання :

1. Назвіть характерні риси сучасної психології.
2. Чому зміни в психологічній науці пов'язують із епохою постмодернізму?
3. Які прояви психологічної кризи виділяють науковці?
4. Перелічить симптоми кризи.
5. Чому на думку науковців необхідний «новий погляд» на предмет психології

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософськопсихологічні студії* / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
3. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
6. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
7. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.: іл.
8. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
9. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.
10. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
11. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-понятєвого апарату): навч.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.

12. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.
13. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
14. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
15. Теорії і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. Київ: Академвидав, 2005. 328 с.
16. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Тема 6: Методологічний «поворот» в сучасній психології

План:

1. Поняття «повороту» в сучасних гуманітарних дослідженнях.

2. Методологічні «повороти» другій половини XX – початку XXI ст.

3. Антропологічний, онтологічний, герменевтичний, лінгвістичний, іконічний, прагматичний, теологічний, перформативний, медіальний, наративний, просторовий та інші повороти та їх вплив на розвиток психологічної науки

Теми для реферативних доповідей:

«Вплив філософських «поворотів» на психологічну науку»

Контрольні запитання :

1. Охарактеризуйте поняття «повороту» в сучасних гуманітарних дослідженнях.
2. Проаналізуйте методологічні «повороти» другій половини XX – початку XXI ст.
3. Розкрийте поняття антропологічного, онтологічного, герменевтичного поворотів.
4. Визначити значення просторовий іконічного, прагматичного поворотів у психології.
5. Розкрийте значення теологічного, перформативного, медіального поворотів у психології.
6. Проаналізуйте зміст лінгвістичного та наративного поворотів та їхній вплив на розвиток психологічної науки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
3. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
6. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
7. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.
8. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
9. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.
10. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.

11. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): навч.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.
12. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.; іл.
13. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
14. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
15. Теорії і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. Київ: Академвидав, 2005. 328 с.
16. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Тема 7: Закони та проблеми в психології

План

1. Закони в психології.

2. Основні проблеми психологічної науки:

- психофізіологічна проблема;
- психогностична проблема;
- психомотиваційна проблема;
- психопраксична проблема;
- психосоціальна проблема.

3. Перспективи розвитку психологічної науки

Теми для реферативних доповідей:

«Категорія образу: психофізична та психофізіологічна проблема»

«Взаємозв'язок розробки психологічні проблем і основних категорій»

Контрольні запитання:

1. Назвіть основні закони психології за класифікацією Б.Ф. Ломова.
2. Чому психологічні закони називають «законами-тенденціями?
3. Назвіть ключові проблеми теоретичної психології.
4. Які принципи лежать в основі розробки основних проблем в психології?
5. Перелічіть основні проблеми наукової психології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії* / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
3. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
6. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
7. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.
8. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.

9. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.
10. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
11. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату).: навач.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.
12. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.
13. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
14. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
15. Теорії і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. Київ: Академвидав, 2005. 328 с.
16. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Плани практичних занять

Тема № 4. Історичні передумови і логіка розвитку психології

План

1. Написання есе за наступними темами:

- Зародження психології у недрах філософії.
- Основні історичні трансформації типів наукової раціональності.
- Історичний розвиток категоріального апарату психології.
- Виникнення та формування природньо-наукової парадигми в історії розвитку психології як науки.
- Виникнення та формування гуманістичної парадигми в історії розвитку психології як науки.

2. Аналіз статті Юревич А.В. «Парадигмальні дебати» (журнал «Методологія і історія психології». 2007. Том 2. Випуск 3).

3. Аналіз статті: Ждан А.Н. «Розвиток поглядів на предмет психології» (журнал «Методологія і історія психології». 2006. Том 1. Выпуск 1).

Рекомендована література

1. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
2. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
3. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.
4. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
5. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.
6. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
7. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.

Тема № 6. Методологічній «поворот» в сучасній психології

План

1. Аналіз статті Валерія Савчука «Феномен повороту у культурі XX століття. (Международный журнал исследования культури №1. 20013.

2. Аналіз статті Соколова Е.Е. «Психологи на распутье: какая методология нужна современной психологии?» (журнал «Методология и история психологии». 2008. Том 3. Выпуск 3).

Рекомендована література

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
3. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
6. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
7. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.: іл.
8. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
9. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.: іл.
10. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
11. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-понятєвого апарату): навч.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.
12. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.
13. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
14. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
15. Теорії і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. Київ: Академвидав, 2005. 328 с.
16. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Тема №7 Закони та проблеми в психології

План

1. Дискусія з наступних питань:

- Чому проблема визначення і формулювання предмету психолології досі є однією з найбільш актуальних?

- Які загальні особливості психологічної науки впливаютьт на методологію психології?

- В чому полягає об'єднуючий сенс усіх тьох ключових проблем психології?

- Які існують особливості використання загальнонаукових пояснювальних принципів в психології?

2. Творче завдання: написати есе на тему «Моє бачення основних проблем сучасної психології»

Рекомендована література

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософськопсихологічні студії* / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
3. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.
6. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
7. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.: іл.
8. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.
9. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.: іл.
10. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
11. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату).: навач.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.
12. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.; іл.
13. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.
14. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
15. Теорії і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. Київ: Академвидав, 2005. 328 с.
16. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

1. Дайте визначення основним категоріям психології «свідомість», «психіка» та «особистість». Підберіть з наукових джерел цитати різних авторів, які б розкривали зміст даних понять. Законспектуйте цитати. Подумайте, яким чином пов'язані вищеназвані категорії.

2. Використовуючи лекційний матеріал та інформацію з літературних джерел з теми, схематично зобразити співвідношення понять "наукове пізнання", "теорія", "парадигма".

3. Використовуючи лекційний матеріал та інформацію з літературних джерел з теми, схематично зобразити співвідношення понять "наукове пізнання", "теорія", "методологія".

4. Створіть презентацію в програмі Power Point на тему «Логіка розвитку психологічного знання в історичному контексті».

5. Письмово виконайте завдання й завершіть речення.

Постмодернізм в психології…..

Дисоціації в психології – це….

Нова комунікативна методологія психології дозволить…..

6. Прочитайте, проаналізуйте та законспектуйте матеріал статті:

- Савелюк Н.М. «Дискурсивний поворот» у психології як міждисциплінарна відповідь на запитання сьогодення. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. 2015. Т.13. С.331-337.

- Петренко Д.В. Медіальний поворот у філософії. *Філософія*. 2015. №5 (21). С. 98-102.

7. Створіть презентацію в програмі Power Point на тему «Закони та проблеми в психології».

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного есе обсягом до 5 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

Тематика есе:

1. Філософські позиції, що визначають місце та роль психічних явищ у світі.
2. Проблема віри в наукових дослідженнях. Гностицизм та агностицизм в об'єктивному пізнанні світу.
3. Наука та інші форми пізнання навколишнього світу.
4. Загальнонаукові принципи "класичного" наукового дослідження.
5. Наукове знання та його класифікація.
6. Наукове пізнання: підходи та методи.
7. Структура сучасного наукового знання.
8. Наукові факти та їх характеристика. Співвідношення гіпотези та факту.
9. Характеристика наукових теорій. Особливості їх побудови.
10. Питання істинності наукових знань: принцип верифікації та фальсифікації.
11. Закони в структурі наукового знання.
12. Етапи наукового дослідження.
13. Знаково-символічні засоби в життєдіяльності людей та в науці.
14. Знак та символ: порівняльна характеристика.
15. Інформаційний детермінізм та його особливості.
16. Характеристика знаково-символічних засобів, які використовуються в науці.
17. Семіотичні дії та їх характеристика.
18. Теорія критичного реалізму К.Поппера та принцип фальсифікації гіпотез.
19. Концепція внутрішньої єдності логіки доведення та заперечення.
20. Прагматизм, фаллібілізм, релятивізм та операціоналізм в наукових теоріях.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

	Назва теми	**Всього балів**	**Форма заняття та**		
			Лекції (ведення конспекту)	**Семінари** (конспектування, питань, виступ, доповнення)	**Практичні заняття** (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)

	Сучасний підхід до визначення категоріального апарату психології	6,5	0,5	6	-
	Наукова парадигма в психології	3,5	0,5	3	-
	Основні методологічні підходи в психології	3,5	0,5	3	-
	Історичні передумови і логіка розвитку психології	10	1	3	6
	Внутрішні і зовнішні причини кризового розвитку психології	3,5	0,5	3	-
	Методологічний «поворот» в сучасній психології	6,5	0,5	3	3
	Закони та проблеми в психології	6,5	0,5	3	3
Разом		40	4	24	12
Виконання завдань для самостійної роботи		10			
Виконання есе		10			
Залік		40			
Всього		100 балів			

Робота на семінарських (практичних) заняттях оцінюється викладачем із розрахунку балів, зазначених у таблиці. Здобувач може виконати індивідуальну роботу, за визначеною формою та тематикою.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у вигляді заліку/екзамену, на якому можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей.

Якщо під час проходження курсу здобувач набрав 60 балів, він має право не складати залік/екзамен вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	**A**	відмінно
82-89	**B**	добре
75-81	**C**	
64-74	**D**	задовільно
60-63	**E**	
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Методологія у складі науки.

2. Методологічні та теоретичні проблеми. Порівняльний аналіз.
3. Рівні методологічного аналізу в науці.
4. Проблеми, пов'язані з оволодінням науковими знаннями: валідність в організації наукового дослідження, інтерпретація знаково-символічних засобів, оволодінням змістом наукових знань.
5. Стадії розвитку науки.
6. Суб'єктивні та об'єктивні знання в теорії пізнання.
7. Наукова революція XX століття: перехід від некласичної до класичної науки.
8. Позитивізм як методологічний базис наукового пізнання.
9. Поняття парадигми та наукової революції за Т. Куном.
10. Номіналізм, раціоналізм, реалізм та інтуїтивізм як методологічна основа науки.
11. Постнекласична стадія розвитку науки.
12. Постпозитивістське трактування науки.
13. Особливості психологічних знань.
14. Наукове та "ненаукове" психологічне знання.
15. Раціональна та емпірична психологія.
16. Асоціанізм як перший напрямок у психології.
17. Сучасне уявлення про теоретичні та емпіричні методи психології.
18. Моделюючий підхід в теорії пізнання та психологічні гіпотези.
19. Описова та пояснювальна психології як перша дихотомія в історії психології.
20. Морфологічна та динамічна парадигми в психології.
21. Природнича та гуманітарна парадигми в психології.
22. Класична та некласична психологія.
23. Постнекласична парадигма в психології.
24. Зміст конкретно-наукового рівня методології психології.
25. Етапи побудови психологічних теорій.
26. Визначення психіки в контексті різних психологічних підходів (асоціативна психологія, структуралізм, гештальтпсихологія, функціональна психологія, біхевіоризм, психодинамічні підходи, вітчизняна психологія).
27. Психофізична проблема в психології.
28. Форми психологічних знань та їх характеристика.Способи пояснення психічних явищ.
29. Закони в психології.
30. Проблема редукціонізму в психології.
31. Гносеологічні аспекти аналізу психічних явищ (за Л.С. Виготським, Б.Ф. Ломовим, М.А. Холодною).
32. Способи системно-структурного дослідження в психології (за Г.П. Щедровицьким).
33. Психологічна теорія, її функції та типи (за І.І. Ільясовим).
34. Методологічні принципи психології. Відкритість системи.
35. Принцип детермінізму в психології.
36. Характеристика активності як базового принципу психології.
37. Принцип системності та його застосування у психології.
38. Принцип розвитку як один з основних принципів психології.
39. Принцип єдності свідомості та діяльності в психології.
40. Принцип історизму як один з принципів психологічної науки.
41. Категоріальний устрій психології. Базисні категорії та метакатегорії.
42. Категорія відображення у психології.
43. Особливості відображення як функції психіки. Підходи до визначення суб'єктивного відображення об'єктивного світу.
44. Рівні та характеристики психічного відображення (за Б.Ф. Ломовим).

45. Активність психічного відображення.
46. Поняття та структура діяльності.
47. Підходи до розуміння діяльності у психології.
48. Соціальна природа діяльності. Єдність свідомості і діяльності.
49. Предметність діяльності.
50. Проблема особистості в психологічний науці.
51. Розвиток особистості.
52. Мотивація як психологічна категорія. Мотив-мотивація-мотиваційна сфера особистості.
53. Структура мотивації.
54. Основні класифікації мотивів та мотивації.
55. Теорії мотивації.
56. Відносини та спілкування як категорії психології.
57. Перцептивна сторона спілкування. Механізми формування образу партнера по спілкуванню.
58. Комунікація: засоби, структура та бар'єри.
59. Інтеракція як одна з сторін спілкування. Стилі (види) взаємодії у спілкуванні.
60. Психогностична проблема.
61. Психомотиваційна проблема.
62. Психопраксична проблема.
63. Психосоціальна проблема.
64. Психофізіологічна проблема

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні курсових робіт (принципи описані у Законі України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року №4742IX (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text) та Кодексі академічної доброчесності Пенітенціарної академії України від 30 березня 2026 року №132/ОД (https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/). Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії* / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
2. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень із психології: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
3. Дуткевич Т.В. Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності: 2-ге вид. навч.посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 256 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 204 с.
5. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2016. 632 с.
6. Парадокси душі: Зб. / Ж. Лабрюйєр. Характери, чи Нрави теперішнього віку. Сімферопіль: «Реноме», 1998. 400 с.: іл.

7. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катаріна фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В. О. Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.: іл.

8. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші.; за ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид.,стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.

9. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття: навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2003. 992 с.; іл.

10. Сергієнко Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: 2007. 360 с.

11. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.

12. Теорії і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. Київ: Академвидав, 2005. 328 с.

13. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 213 с.

Допоміжна

14. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Київ: Ельга, 2008. 336 с.

15. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). Т.1. Теоретикометодологічні проблеми генетичної психології. Київ: Ваклер, 2002.

16. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: Думка, 2006. 213 с.

17. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату).: навач.-метод. посіб. Київ: Ніка-центр, 2003. 204 с.

Інформаційні ресурси

1. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч.посіб. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с. URL: http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/2-Posibnyk_Kaliuzhna-2019.pdf

2. Карапетрова О.В. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. – Бердянськ: БДПУ, 2015, URL: http://bdpu.org:8080/bitstream/123456789/248/1/Karapetrova%20O.V.%20Metodolohichni%20ta%20teoretychni%20problemy%20psykholohiyi.pdf

3. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології. Курс лекцій. [Електр. вар-нт] – НУЦЗУ, 2016 // http://books.nuczu.edu.ua/list.php?IDlist=Q_1#up